

нювати) значно більше, ніж виробляється, а то й просто без затрат праці. А це може забезпечити тільки реалізація нетрудової приватної власності.

Література

1. Павлишенко М.М. Закономірності розвитку форм власності та аграрна реформа// Економіка АПК. – 2005, № 4. – С. 23-31.

2. Форд Г. Моя жизнь, мои достижения. – К., 1993. – С. 164.

УДК 338.242

П.Ю. Лазур – ВНЗ "Львівський кооперативний коледж економіки і права"

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Окреслено проблеми формування та реалізації регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва як одного з основних ресурсів забезпечення ефективного регіонального розвитку

P.Yu. Lazur – H.S. "Lviv cooperative college of economics and law"

The generosity of forming and realization regional politics promotion development small privacy in Ukraine

It is defines the problems and realization regional politics promotion development of small privacy as one from the general resources support effectiveness regional development.

I. Вступ

Розвиток малого підприємництва у економіках посткомуністичних країн розглядається дослідниками як один з найважливіших чинників сприяння виходу з кризи, забезпечення економічного зростання та соціальної стабільності у суспільстві. Суб'єкти малого підприємництва створюються за будь-яких умов, не потребують значного фінансування та особливих зусиль з боку держави для свого розвитку, але роблять неоціненний внесок у розв'язання проблем трансформаційного, економічного та соціально-психологічного характеру [1, с. 6].

Особливо важливою є роль малого підприємництва у соціально-економічному розвитку регіонів. У Концепції державної регіональної політики України широкий розвиток підприємництва віднесено до пріоритетних завдань регіональної політики, а мале підприємництво визначено як один з найвагоміших чинників забезпечення економічного зростання у регіонах, підвищення зайнятості й рівня доходів населення та наповнення місцевих бюджетів [2].

Дослідженню теоретичних та прикладних проблем розвитку малого підприємництва присвячено праці відомих вітчизняних вчених, серед яких варто назвати насамперед Г.М. Білоуса, З.С. Варналія, Л.І. Воротіну, Я.А. Жаліла, Ю.І. Єханурова, Ю.О. Клочка, Т.В. Кондратюк, В.А. Кредісова, О.В. Кужель, І.С. Кузнецову, Д.В. Ляпіна, О.І. Микитюк, В.О. Сизоненка, Л.П. Хмелевську та інших. Регіональні аспекти розвитку малого підприємництва найбільш детально розглянуто в роботах З.С. Варналія, С.М. Демченка, І.С. Кузнецової, А.П. Павлюк [3, с. 98-209].

II. Постановка завдання

Сьогодні в Україні питання регіонального розвитку та регіональної політики є надзвичайно актуальними як у контексті зміцнення позитивних економічних тенденцій, так і в контексті реалізації євроінтеграційного курсу нашої держави. Власне через це вважаємо за доцільне розглянути проблеми формування та реалізації регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва як одного з основних ресурсів забезпечення ефективного регіонального розвитку.

III. Результати

Під регіональною політикою розвитку підприємництва варто розуміти з одного боку, чітко опрацьовану в законодавчому аспекті практичну діяльність центральних органів виконавчої влади і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в усіх регіонах країни, спрямовану на створення необхідного комплексу умов розвитку підприємництва, а з іншого – соціально-економічні заходи, здійснювані на базі загальнодержавної політики, закріпленої у законодавстві самими регіонами для досягнення тих чи інших регіональних і місцевих цілей і завдань [4, с. 57].

В Україні вже сьомий рік реалізується Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва [5], в рамках якої розроблені й реалізуються відповідні регіональні програми. Метою Національної програми є створення належних умов для реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, а також підвищення добробуту громадян України шляхом залучення широких верств населення до такої діяльності. Основними напрямками реалізації Національної програми визначено: удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності; формування єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємницької діяльності; активізацію фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва; сприяння створенню інфраструктури малого підприємництва; впровадження регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва.

За даними Держпідприємництва, на початок 2006 р. у регіонах діяли 152 реєстраційні палати та 41 єдиний офіс з видачі документів дозвільного характеру. Місцевими та регіональними органами влади ухвалюються рішення щодо спрощення та удосконалення умов провадження підприємницької діяльності, встановлення нових ставок єдиного податку, ставок місцевих податків та зборів на рівнях, які стимулюють підприємницьку діяльність. Це дає змогу збільшувати податкові надходження до місцевих бюджетів за рахунок легалізації діяльності суб'єктів малого підприємництва. Наприклад, внаслідок зниження ставки єдиного податку зі 100 до 50 грн. для перевізників таксі у м. Хмельницькому тільки за два тижні зареєструвалися платниками податку ще 90 перевізників.

Місцевими органами влади вживаються заходи зі скорочення кількості перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва. З цією метою в усіх районах та містах областей запроваджено "Журнал реєстрації перевірок" та затверджуються річні плани перевірок.

В умовах обмежених державних та місцевих фінансових ресурсів в Україні продовжується формування системи фінансової підтримки малого підприємництва. Істотно поліпшилася ситуація з фінансуванням регіональних програм. Дані про обсяг коштів для підтримки малого підприємництва з регіональних бюджетів свідчать, що кількість областей, в яких було надано фінансову підтримку суб'єктам підприємництва з обласних і місцевих бюджетів, збільшилася: фінансову допомогу у 2002 році надано у 24 областях, тоді як у 2000 році – тільки у 12. Фінансування програм розвитку малого підприємництва за рахунок обласних (місцевих) бюджетів у 2003 р. було передбачено усіма регіонами.

Важливу роль у реалізації державної регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва відіграє Український фонд підтримки підприємництва (УФПП). За його ініціативою і безпосередньою участю покладено початок формуванню єдиної державної системи підтримки підприємництва. Фонд спільно з місцевими органами виконавчої влади та самоврядування виступив співзасновником 30 регіональних і міських фондів у 21 області, АР Крим, містах Києві та Севастополі. У 2003 р. найбільш ефективно працювали фонди підтримки підприємництва у Запорізькій, Івано-Франківській, Луганській, Черкаській, Миколаївській, Тернопільській та Вінницькій областях. Станом на 1 січня 2004 р. регіональні фонди підтримки підприємництва отримали від УФПП та інших співзасновників на виконання регіональних програм фінансування загальною сумою 14,45 млн. грн. Протягом 2003 р. вони надали 188 суб'єктам підприємницької діяльності фінансову підтримку на суму 7647,78 тис. грн., що дозволило створити 761 нове та зберегти 11326 діючих робочих місць та перерахувати до бюджету різних податків та обов'язкових платежів на суму 2109,67 тис. грн. [6, с. 13].

Зростають обсяги фінансової допомоги суб'єктам малого підприємництва за рахунок банківського кредитування, коштів кредитних спілок, фондів підтримки підприємництва, регіональних відділень Фонду підтримки селянських (фермерських) господарств тощо. Зокрема, загальна сума банківських кредитів, виданих суб'єктам малого підприємництва у першому півріччі 2003 р., зросла майже у 5 разів порівняно з аналогічним періодом попереднього року. За даними регіонів, фінансово-кредитну підтримку малого підприємництва здійснюють 1189 небанківських фінансово-кредитних установ, у тому числі 780 кредитних спілок (найбільш активно діють кредитні спілки у м. Києві, Івано-Франківській, Луганській та Львівській областях), 139 фондів підтримки підприємництва, з них 78 – на регіональному рівні [7, с.4].

Одним з найважливіших завдань регіональної політики сприяння розвитку малого підприємництва є розвиток інфраструктури підтримки малого підприємництва – сукупності державних, недержавних, громадських інституцій, що надають консультативну, інформаційну, організаційну, фінансову допомогу суб'єктам малого підприємництва на етапах їхнього становлення і діяльності. На сьогодні стан та ефективність функціонування об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва є одним з визначальних чинників динаміки його розвитку в регіонах і окремих населених пунктах. Усвідом-

лення цього факту на рівні регіональних та місцевих органів влади та активізація їхньої діяльності в цьому напрямі сприяє позитивним зрушенням у розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва.

Станом на початок 2003 року консультативну та правову допомогу малому підприємству в Україні надавали: 257 бізнес – центрів, що в 2 рази більше, ніж у 2000 році, 63 бізнес – інкубатори (в 1,4 раза більше), 8 технопарків (в 2 рази більше), 107 фондів підтримки підприємництва (в 1,4 раза більше), 164 лізингові компанії (в 2,2 раза більше), 915 інвестиційних та інноваційних фондів і компаній (в 3,4 раза більше), 1091 інформаційно-консультативна установа (в 1,4 раза більше). Водночас залишається значною диспропорція в розвитку інфраструктури підтримки малого підприємництва у регіонах України. Насамперед це стосується таких об'єктів інформаційно-консультативної галузі, як бізнес-центри та бізнес-інкубатори. Зокрема були відсутні бізнес-центри у м. Севастополі, бізнес-інкубатори – у Дніпропетровській та Житомирській областях.

Впродовж минулого року тривала робота зі створення нових об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва з орієнтацією на місцеві потреби та можливості. Зокрема на початок 2004 р. в Україні вже діяло 300 бізнес-центрів, тобто їхня кількість зросла на 43 одиниці, 67 бізнес-інкубаторів, 17 технопарків, 184 лізингові компанії (відкрито 20 нових установ), понад 1,2 тис. інформаційно-консультативних установ та 2 тис. регіональних громадських об'єднань. Послуги, які надають ці установи, користуються попитом через зростання кількості суб'єктів малого підприємництва. Найбільш активно розвивалася відповідна інфраструктура в Автономній Республіці Крим, Закарпатській, Луганській, Вінницькій та Івано-Франківській областях.

Водночас недостатність послуг, що надають ці установи, відсутність чіткої координації з упорядкування функцій різних об'єктів інфраструктури з боку місцевих органів влади значним чином стримують формування сприятливого підприємницького середовища в регіонах. За цих умов виникає нагальна потреба у законодавчому визначенні бізнес-центрів та бізнес-інкубаторів, розробці типового стандарту роботи цих елементів інфраструктури, підвищенні ролі та відповідальності місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування як у їхньому створенні, так і у формуванні сприятливих умов для ефективної діяльності всіх об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва.

Важливим напрямом діяльності місцевих органів влади є розвиток системи інформаційного забезпечення суб'єктів малого підприємництва. В усіх регіонах при місцевих органах виконавчої влади створено регіональні банки даних щодо незадіяних житлових приміщень і виробничих площ, які постійно оновлюються, та забезпечено вільний доступ до їхньої інформації. Також в усіх регіонах створено довідково-інформаційну мережу з надання безкоштовних довідково-інформаційних послуг для підприємців та осіб, які бажають відкрити власну справу (на сьогодні в Україні діє понад 1200 інформаційно-консультативних установ).

Важливим завданням регіональних програм підтримки малого підприємництва є робота зі створення системи підготовки, перепідготовки та

підвищення кваліфікації підприємців. За інформацією місцевих органів виконавчої влади, у I півріччі 2003 року близько 36 тис. безробітних перенавчалися з орієнтацією на самозайнятність та підприємницьку діяльність. Найбільше безробітних охоплено перенавчанням у Київській, Дніпропетровській, Чернівецькій областях. Близько 23 тис. підприємців підвищили кваліфікацію (найбільша кількість підприємців підвищила свою кваліфікацію у Дніпропетровській, Донецькій, Миколаївській областях).

Якісно новим кроком у підприємницькій освіті широких мас населення стане запровадження у середній школі курсу з основ підприємницької діяльності. Підвищенню його результативності сприятиме поява першого в Україні підручника З.С. Варналія та В.О. Сизоненка з основ підприємницької діяльності для шкіл, ліцеїв і гімназій, в якому розглядаються об'єктивні основи формування та розвитку підприємницької діяльності, викладаються найбільш важливі кроки майбутнього підприємця – від появи та генерування підприємницької ідеї до формування стабільного процвітаючого бізнесу [8].

IV. Висновки

Таким чином, можна зробити висновки, що кількісні показники реалізації регіональних програм сприяння розвитку малого підприємництва свідчать про наявність позитивних зрушень у цій сфері, підтверджують високу ефективність реальних обґрунтованих кроків органів місцевої влади з покращання умов провадження підприємницької діяльності на окремих територіях. Водночас динаміка розвитку малого підприємництва в регіонах є недостатньою для забезпечення йому належного місця в регіональних економічних системах та ефективного використання потенціалу малого підприємництва як важливого ресурсу регіонального розвитку.

Сприяння розвитку малого підприємництва та підприємницької активності населення повинно стати одним з пріоритетних напрямів діяльності місцевих органів влади з реалізації державної регіональної політики. До основних завдань регіональної політики підтримки малого підприємництва належать: забезпечення активної участі суб'єктів малого підприємництва у розв'язанні соціально-економічних проблем регіонів, вдосконаленні та диверсифікації структури економіки регіонів, запровадженні інноваційної моделі розвитку регіональних економік; створення нових робочих місць та зменшення безробіття; формування соціального прошарку власників і підприємців.

Література

1. Варналій З.С. Державна регуляторна політика у сфері малого підприємництва/ З.С. Варналій, І.С. Кузнецова. – К.: Ін-т екон. прогнозування, 2002. – 104 с.
2. Концепція державної регіональної політики: Указ Президента України, 25 травня 2001 р.// Голос України. – 2001 р. – 26 травня.
3. Розвиток підприємництва в Україні. – К.: Нора-друк, 2003. – 248 с.
4. Варналій З.С. Мале підприємництво: основи теорії і практики. – К.: Т-во "Знання"; КОО, 2003. – 302 с.
5. Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні: Закон України від 21.12.2000 р., № 2157-III, стаття 35// Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 7. – С. 149-150.
6. Український фонд підтримки підприємництва: Звіт про діяльність у 2003 році. – К., 2004. – 16 с.

7. **Про підсумки** діяльності Держпідприємництва України щодо вирішення проблем соціально-економічного розвитку України за 2003 рік. – К.: Держ. ком. України з питань регуляторної політики та підприємництва, 2004. – 20 с.

8. **Варналій З.С.** Основи підприємницької діяльності: Підручник для учнів 10-11 кл. загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій/ З.С. Варналій, В.О. Сизоненко. – К.: Знання України, 2004. – 404 с.

УДК 336.71

*Доц. С.М. Лобозинська, канд. екон. наук –
Львівський НУ ім. Івана Франка*

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ТА ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Досліджено еволюцію методологічних підходів вітчизняних і зарубіжних вчених щодо питання державного регулювання банківської системи. За допомогою проведеного аналізу сформовано фундаментальні засади побудови сучасної методології державного регулювання банківської системи.

Ключові слова: методологія, методологічний інструментарій, державне регулювання банківської системи; наукові вчення.

Assoc. prof. S.M. Lobozińska – L'viv NU named after Ivan Franko

Methodological aspects of governmental regulation of a banking system in the context of worldwide and Ukrainian economic conception

The evolution of methodological approaches of national and foreign scientists about governmental regulation of a banking system problem was investigated. With help of carrying out analysis the fundamental basis of modern methodology of research structure was formed.

Keywords: methodology, methodological toolbox, governmental regulation of a banking system; scientific studying.

Для розробки сучасної методології дослідження цієї наукової проблеми важливим є проведення аналізу поглядів найвідоміших представників економічних шкіл. Історія економічних вчень засвідчує, що інтерес до розкриття природи кредиту та процентів існував у прадавні часи. Полеміку щодо зазначених категорій ми знаходимо у працях античного мислителя Аристотеля, середньовічного схоласта Томи Аквінського, меркантиліста Джона Ло.

Наступний етап розвитку економічної думки щодо грошей, кредиту і банків знаходимо у працях представників англійської класичної політекономії А. Сміта і Д. Рікардо. У "Дослідження про природу і причини багатства народів" А. Сміт у п'ятій книзі ("Фінанси держави") розглядає процес нагромадження капіталу, де чітко відстоює позиції невтручання держави в економічне життя суспільства [1, с. 132].

Д. Рікардо дотримувався погляду, що тільки держава може бути носієм грошової політики. Великий вчений переконував, що у грошово-банківській системі головним регулятором повинна бути "торгова конкуренція" [2, с. 118]. Д. Рікардо був противником політики Банку Англії. Виступав проти величезних прибутків банку. Він відстоював право уряду на управління державними фінансами, таким чином звільнюючи Банк Англії від обов'язків державного скарбника. При цьому емісійну справу пропонував передати в руки комісарів, яких призначав би парламент [3, с. 209].